Բ. ՏԱՐԻ — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՕԳՈՍՏՈՍ 1903 — ԹԻՒ 540

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար
Տարեկան 12 Ֆր
Վեցամսեայ 6 »
Արտասահմանի
համար տարեկան 15 »
Վեցամսեայ 8 »

Ամերիկայի համար
Տարեկան 3 տլր.
Վեցամսեայ 1.50 »

Ծանուցման տողը առաջին երեսին համար 40 ս. իսկ վերջին երեսի համար 20 սանթիմ է. երեք անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կըլլայ.
Վառնայի համար ձեռք 10 սանթիմ

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Նամակ եւ դրամ ղրկել խմբագրութեան հասցէին.

Редакция на вѣстникъ
„Шаржумъ“
Варна

Redaction du journal
„Charjoum“
Varna (Bulgarie)

Արտասահմանի համար ձեռք
)(20 ՍԱՆԹԻՄ)(
Պուլկարիոյ համար ձեռք
)(15 ՍԱՆԹԻՄ)(

Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

«ՇԱՐԺՈՒՄ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

Ո՞Վ ՊԵՏՔ Է ԼԻՆԻ ՄԵՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Սրանից երկու տարի առաջ երբ առաջին անգամ բարձրացաւ առաջնորդական խնդիրը, «Շարժում»ի մէջ մի քանի յօդուածներ գրվեցին այդ առթիւ։ Տողերիս գրողը առաջնորդութիւնը օգտակար էր գտնում միայն մի պայմանով, այն է թէ նա պէտք է լինի մեր երկրի և կեանքի պայմաններին յարմար ու ներկայ ժամանակի պահանջները ըմբռնող մարդ, իսկ մեր բարեկամներից մէկը, Միրզա Ասլանեան պատասխանում էր որ Բուլգարիայի պէս ազատ երկրում, ուր աշխարհականները կարող են գաղութի ներքին գործերը կանոնաւոր վիճակի մէջ դնել, առաջնորդի պէտքը չկայ և նա միայն աւելորդ բեռ պէտք է լինի մեր փոքրիկ գաղութի համար։ Մենք սկզբունքով համամիտ էինք մեր ընդդիմախօսին, բայց գործնական կեանքը ստիպում էր հաշուել առաջնորդ ունենալու հետ, որովհետեւ մեր գաղութին մէջ պակասում են այն զարգացած, հեղինակաւոր աշխարհականները, որոնք կարող պէտք է լինէին մեր ներքին գործերը կանոնաւոր վիճակի մէջ դնել, իրենց շուրջը համախմբելով գաղութի լաւ ու գիտակից մասը։

* *
*

Արկենք մի ճշմարտութիւն, որը շատ վաղուց յայտնի է։ Դժբախտ է այն ժողովուրդը, որի կեանքի մէջ հոգեւորականութիւնը ղեկավարող դեր է կատարում. ուրեմն հայերս ամենադժբախտ ժողովուրդներից մէկն ենք, որովհետեւ հոգեւորականութիւնը միշտ վարիչ դեր է կատարել մեր կեանքի մէջ, ու իր քէֆի ուզածին պէս վարել է մեզ և դեռ վարում է մեր կամքին և տրամադրութիւններին հակառակ, որովհետեւ պաշտօնական աշխարհի առջեւ հայ ժողովուրդը ներկայացնող միակ կազմակերպված ու ճանաչված մարմինն է հանդիսանում։

Մեր հոգեւորականութիւնը այսօր, մեր խարխուլ ու ցիրուցան վիճակում իր վարիչական դերում մի չարիք է, որին մենք գիտակցում ենք ստիպված, որովհետեւ հնարաւորութիւնը չունենք նրա այդ դերին վերջ տալու և նրա տեղը մի ուրիշ մարմին դնելու. ուստի այդ չարիքը մի քիչ թեթեւացնելու, նրան մասամբ բարիքի վերածելու համար մենք պարտաւոր ենք մեր ներքին գործերի ղեկը յանձնել այնպիսի կղերականների, որոնց սիրտը բաբախում է ժողովրդային ցաւերի հանդէպ, որոնց ուղեղը ընդունակ է ըմբռնել թէ ներկայ ժամանակում մեր ժողովրդին կորստեան դռներից ազատելու համար ինչ միջոցներ պէտք են։

Այս պայմաններին համապատասխանող հոգեւորականներ ունե՞նք մենք. գրեթէ ոչ. կամ շատ քիչ։ Ուրեմն ո՞րտեղից պէտք է գտնենք առաջնորդ Բուլգարիայի հայերի համար։

Պատրիարքարանը ընտրելիների եռանուն ցանկ է ներկայացրել մեզ. դրանք են Ներսէս եպիսկոպոս Ասլանեան, երբեմն Վանի առաջնորդ, ամենածանր ժամանակներում, Աղաւնունի և Վահան Տ. Յակոբեան վարդապետները. Վերջինս ինքն է եկել Բուլգարիա, առ այժմ իբրեւ փոխանորդ, առաջնորդական խնդիրը կարգադրելու. թէեւ ամեն յարմար և անյարմար առիթի յայտարարում է որ այդ գործի մէջ սանտիմ չունի և իր գլխաւոր փափագն է առաջնորդական խնդիրը յաջողցնել, բայց պարզ է որ «սանտիմ» ունի, որովհետեւ ինքն էլ է գտնվում ընտրելիների ցանկի մէջ. եթէ չունենար ցանկը պատրաստողներին կը յայտարարէր, որ ինքը առաջնորդական պաշտօնից հրաժարվում է, բայց սիրով կերթայ այդ գործը գլուխ բերելու։ Ուրեմն, քանի որ ընտրելութիւնից չէ հրաժարվել, պարզ է որ «ոչ միայն սանտիմ, այլ անհամար սանտիմներ ունի»։

Այդ ապացուցանում է և նրա հապճեպով գործելը. թէեւ այդ անապարանքը բացատրում է նրանով, որ պէտք է մինչեւ Բուլգարական ազգային ժողովի բացումը ամեն բան պատրաստ լինի և առաջնորդը ընտրված, որպէսզի կառավարութիւնը իսկոյն հաստատէ առաջնորդութիւնը և իր գալիք տարվան բիւտճէի մէջ մտցնէ և հայ առաջնորդութեան տրվելիք գումարը։

Մեզ թվում է որ այդ անապարանքը տեղի է ունենում միայն ժողովրդին ժամանակ չըտալու, որ նա միջոց չունենայ ընտրելիների խնդրով լրջօրէն զբաղվելու։ Մեր կարծիքով աւելի լաւ էր մի տարի եւս առանց առաջնորդի մնալ և այժմ միայն աշխատել կանոնաւոր պատգամաւորներ ու ընտրելիներ գտնել, քան թէ հապճեպով ժողովրդի գլխին փաթաթել այնպիսի մէկին, որը իրապէս բեռ ու ցաւ կարող է լինել ու մեզ ստիպել երանի տալ առաջնորդ չունեցած ժամանակներիս։

Շատ լաւ, հաշտվենք Վահան վարդապետի առաջնորդ լինելու ունեցած փափագի հետ, ղեկավարվելով ռուսական այն առածով, որ ասում է «լաւ չէ այն զինուորը, որը զօրավար դառնալու փափագ չունի», բայց զօրավար դառնալու համար այդ կոչումին յարմար ընդունակութիւններ պէտք է ունենալ. ինչպէս և վարդապետին առաջնորդ դառնալու համար այդ կոչումին յարմար ձիրքեր։

Վահան վարդապետը՝ ընտրութեան գործը գլուխ բերելու համար աշխատող ընտրելին Բուլգարիոյ առաջնորդ լինելու ձիրքերը ունի՞։ Մենք, ձեռքներս խղճերիս վրայ դրած՝ կասենք ոչ։

Այստեղ տրամադիր չենք խօսելու վարդապետի պակասութիւնների մասին, որոնք մեզ հասնում են Պոլսից մեր արած դիտումների հիման վրայ, ու մեր ստացած մի քիչ լաւ տպաւորութիւնն էլ թուլացնում են։

Ուրեմն ո՞րին պէտք է ընտրել։ Մենք հրաժարվում ենք թեկնածու առաջարկել, որովհետեւ միւս ընտրելիներին չենք ճանաչում, իսկ մեր ճանաչածներին չենք առաջարկում, որովհետեւ համոզուած ենք որ ոչ պատրիարքարանը և ոչ էլ Թուրք կառավարութիւնը թոյլ կտան մեր ընտրելին այս տեղ գայ։

Մենք չենք ուզում առաջնորդական գործը վտանգել, միայն դէմ ենք և Վահան վարդապետի ընտրուելուն։ Թող ժողովուրդը իր գլխի ճարը տեսնի և այնպիսի պատգամաւորներ ընտրէ, որոնք իրենց քուէները չեն տայ Վահան վարդապետին, և կը ղեկավարվեն ոչ թէ իրենց քմահաճոյքով, այլ ժողովրդի շահերով։

ՎԱՐԴՕ

ԿԵՆՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑ ՄԸ

Վերջերս Ցիւրիխ հրատարակուող ընկերվարական կուսակցութեան օրգան «Վոլքսռեխտ»ի մէջ երկար առաջնորդող յօդուած մը կարդացի, որուն հեղինակը հաւանաբար հայ ընկերվարական մը պէտք է ըլլայ։

Յօդուածագիրը նորերս Ռուսաստան տեղի ունեցող գործաւորական զանգուածային հսկայական շարժումներուն և խռովութեանց վրայ խօսելով բոլորովին ոգեւորուած և լիայոյս կը թուի Կովկասեան սօցիալիզմի ապագայ յաղթանակի մասին։ Արդարեւ այն միահողոյն գործադուլները, Պագու, Թիֆլիզ, Պաթում, Օտեսա, ապացոյցը տուին զարմանալի համերաշխութեան և կազմակերպական հրաշալիքի, և այն ամենաշատը 7-8 տարուայ մէջ։

Այդքան արագ և հսկայ յառաջդիմութիւն այստեղ, Եւրոպա, անսպասելի էր, ատոր համար ալ մեծ հիացմունք առաջ բերաւ այս տեղի ընկերվարական շրջանակներու մէջ ու ամբողջ Եւրոպայի ուշադրութիւնը գրաւեց պահ մը։

Ահա այդ դէպքերը պատեհ առիթ

համարելով, յօդուածագիրը չէ մոռցած Հայերու մասին ևս խօսիլ։

Թռուցիկ ակնարկ մը ձգելէ յետոյ Հայ-Ռուսական պատմական յարաբերութեանց վրայ կը ժամանէ մինչեւ թէ ի՞նչպէս Հայերը երկար ժամանակ իրենց փայփայած յոյսին—այն է տեսնել Ռուս պետութեան մէջ Հայ ցեղի պաշտպանն ու ազատարար—չարաչար պատրանքը ապրեցան։ Յետոյ խօսելով Ռուս կառավարութեան բռնած ներկայ խուժդուժ և տմարդի քաղաքականութեան մասին հանդէպ բոլոր Կովկասեան ցեղերու, որ ռուսացման անորակելի լուսնոտութենէն բռնուած կը ճգնի ամէն մարդկային ու բնական օրէնքներ ոտնակոխ ընել, կը ծանրանայ մանաւանդ Ռուս կառավարութեան Հայերուս նկատմամբ բռնած ներկայ վանտալական քաղաքականութեան վրայ։

Մի առ մի կը թուէ բոլոր այն աւազակութիւններն ու անիրաւութիւններն զոր Հայերը անմռունչ, բայց ցասումն ի սիրտ կրեցին. դպրոցներու փակումը և անոնց կալուածներու գրաւումը Հայ եկեղեցապատկան կալուածներու յափշտակումը, Հայ մամուլի վրայ դրուած անտանելի գրաքննութիւնը, բարեգործական և հրատարակչային ընկերութեանց ջնջումը և հասարակական պաշտօններէ Հայերու վտարումը։

Այդ բոլոր ճիգերը կ'ըսէ ո՛չ միայն չյաջողեցան Հայերը ռուսացնել այլ և մեծապէս զարկ տուին ազգային արժանապատուութեան և գիտակցութեան զարթումին, և այս օրուայ գործաւորական շարժումը։ Պաքու, Թիֆլիզ, Պաթում, Օտեսա տեսակ մը արձագանքն են Գոլիցինի հետեւած վայրագ քաղաքականութեան։

Այս տեսակէտը կասկած չկայ որ ճիշդ է և ամէն Հայու համար ակներեւ իրողութիւն մը. սակայն հեղինակը աւելի հեռուները գնալով կը կարծէ Էնգէլսի հետ թէ «Հայ ցեղի ազատագրութիւնը միայն ցարիզմի անկումին մէջ կը կայանայ» ու ցարիզմի անկումը իհարկէ սօցիալիզմի մէջ։

Ահա տեսակէտ մը որ այսօր մեր Ռուսահայ երիտասարդութեան մէկ ստուար մասին կը պատկանի, ասոնք մեր Հայ ընկերվարականներու խմբակը կը կազմեն։

Հարցը վերին աստիճան կենսական է և ծանրակշիռ ու կարժէր որ հրապարակաւ լուրջ քննութեան ենթարկուէր, որպէսզի մեր ժողովուրդն ալ կարենար իր դատողութիւնն ընելով բռնելիք դիրքը որոշել. քանի որ այսօր ազգային ազատագրութեան հարցը երկճիւղած է։

Երկու տեսակէտներ դէմ դիմաց կանգնած են այժմ, յեղափոխութիւն և ընկերվարականութիւն. երկու ճանապարհ, ո՞րն է շիտակը՝ ո՞րով պէտք ընթանանք, ո՞րը աւելի շուտ և ուղիղ իր նպատակին կը դիմէ։

Հարցեր որոնց պատասխանը տալ իմ ձեռնհասութենէս վեր կը գտնեմ. ու զիս երջանիկ պիտի համարէի եթէ այն քանի մը դիտողութիւններ զոր այս առթիւ պիտի ընեմ, պատճառ դառնային գիտակից վիճաբանութիւն մը բանալու։

* *
*

Ռուս կառավարութեան աւանդական քաղաքականութիւնը արար աշխարհին յայտնի է. բոլոր բացարձակ միապետներու ամբոխային տգէտ ու բիրտ ուժին վրայ կռթնած արշաւող աշխարհակալութեան ձգտումն է այդ։

Որո՞ւ յայտնի չէ համասլաւական խմորին, Պոլսոյ չքնաղ Նաւահանգիստին տիրապետելու դարաւոր այրող տենչը, Ռուս քաղաքագէտներու Հայաստան համեղ պատառին համար շարունակ Թուրքերնին կուլ տալը. ու վերջին պսակադրութիւն այդ ամենուն, Բիւզանդական կայսրութեան նման գուցէ անկէց ալ աւելի մեծ պետութեան մը գերագոյն Թովիչ հռապատակերը(?)։ Որուն իրականացումէն յետոյ ճերմակ ցարերը կիսաստուածներ պիտի ըլլային, ամբողջ աշխարհը անտեսապէս եւ քաղաքականապէս իրենց վասալները դառնային Նապոլէոնական երազով մը Թերեւս, Եւրոպան միայն ցարերու շաւիղներով կառավարուէր, ողջ աշխարհը ռուսական քնութով վայելէին, բոլորը իրենց խաչն ու Թուրը չ'չկած ուղղափառ հաւատը—այն է ցարիզմի պաշտամունքը—ամէնէն ամբողջ երկրագնդին վրայ տարածելու, եւ իրրուն ամէն այն խայտառակութեանց Թուական մը բանային որպիսին էր վայրենիներու դէպի Եւրոպա արշաւելու ժամանակը, հռոմէական հզօր պետութիւնը առաւօտ կործանելով։

Ու այս վախը գրեթէ բոլոր եւրոպական ժողովուրդներու սրտին մէջ բոյն դրած է, տեսակ մը սարսափ դէպի ռուսական հակազգեցութիւնը եւ վայրենութեան յետադարձ հարուածը եւրոպական քաղաքակրթութեան գլխուն։

Զգենք պետական շահերու հակառակութիւնը, նախանձը եւ եւրոպական հաւասարակշռութեան հաւանական խանգարումը, որուն պաշտպանումին համար ժողովուրդները անմռունչ հեւ ինեւ կը տգան միլիթարիզմի սոսկալի բեռին տակ, այդ բնազդական վախը պիտի թոյլ չի տար ռուսական չափազանց տարածում մը. վասնզի այդ կը լինէր մինչեւ այսօր արիւնքրտինքով ձեռք բերուած քաղաքակրթութեան գերեզմանը փորել, ո՛չ իմ կարծիքով այդ չէ կարող պատահիլ։

Նոյն իսկ ռուս կառավարութիւնը իր ուզէտ, կիսավայրենի, խառնիճաղանճով անընդունակ է այդպիսի հսկայական գործ կատարելու, հակառակ պարագային կազմալուծուելով բզիկ բզիկ պիտի ըլլար։

Ուրեմն ինծի անհաւանական կը թուի որ եւրոպական պետութիւնները թոյլ տան որ Ռուսաստան հանդարտօրէն Հայաստանին տիրանայ քանի որ այդ առաջին քայլը կը լինէր ցարիզմի ահարկու յառաջացման։

Արդ այն պատճառաբանութիւնը թէ անհրաժեշտ է աշխատիլ նախ ցարիզմը տապալել, ապա հեշտ կը լինէր հայկական ազատագրութիւնը անոր աւերակներուն վրայ կանգնել, քանի որ բուն պատճառը վերցած կ'ըլլայ ճիշդ չէ ու կը համարձակիմ ըսել քաղաքական սխալ մը թէպէտեւ մաքիավէլական արհեստէն շատ չեմ հասկնար։

Մեր ընկերվարականները՝ որոնք չափազանց յոյսեր տածելով Կովկասեան գործաւորներու յարաբերաբար քիչ ժամանակի ընթացքին մէջ ցոյց տուած ընկերվարական յեղափոխական ուղղութեամբ հսկայաքայլ յառաջդիմութեան վրայ, Էնգէլսի տեսակէտը որպէս պատերազմական աղաղակ կուզեն հնչեցնել եւ որպէս քաղաքական միակ բանաւոր դաւանանք մեզ ներկայացնել կը կամին, այնքան ալ հաստատուն հիմերու վրայ յենուած չերեւիր։

Զաւէն

Ցիւրիխ

(Շարունակելի)

ՆԵՐԿԱՅ ԵՒՐՈՊԱՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Մակեդոնական յեղափոխական մարմինը Սելանիկի դէպքերէն վերջը. երկու ամիս չափ լռելէն յետոյ կրկին ապստամբութեան դրօշը բարձրացուց։

Անարժամօր ընթերցողները անցեալ համարներէն գիտեն որ այսօր գրեթէ ամբողջ Մակեդոնիան կրակ ու բոցի մէջ է. կռուի դաշտը եղած զինուած Մակեդոնացիներու թիւը հազարներու կը հասնի, և եթէ այսպէս շարունակուի տասնեակ հազարներն ալ պիտի անցնի։

Նախորդ շարժումներու ատեն Մակեդոնացի հրոսախումբերու և Թուրք զինուորներու միջեւ միայն Թռուցիկ կռիւներ տեղի կ'ունենային, իսկ այսօր այդպէս չէ. Մակեդոնացիները իրենց ընդհարումներուն պատերազմի կերպարանք կուտան, քաղաքներու վրայ կը յարձակին, կը գրաւեն, պատերազմական յարմար դիրքեր կը բռնեն, իրենց պաշտպանելու համար թրքական գիւղեր կայրեն, թշնամի տարրը զինաթափ կ'ընեն. մէկ խօսքով կ'ընեն այն ամէնը, ինչ որ պէտք է պատերազմը երկարատեւ դարձնելու և ապստամբներու կայութիւնը ապահովելու համար։

Թուրք կառավարութիւնն ալ քնած չէ, ան ալ մեծ քանակութեամբ և աւելի մեծ խմբերով զօրքեր կը ղրկէ ապստամբները շուտով ջախջախելու համար, քանի որ դեռ Եւրոպան անտարբեր կը գտնուի, ու կ'արտօնէ ապստամբութիւնը օր առաջ խեղդել։

Թուրքիա կ'աճապարէ ապստամբութիւնը խեղդել, որովհետեւ վաղը պայմանները կրնան փոխուիլ և Եւրոպան ստիպուած ըլլայ միջամտել ու կրկին մեծ պատառ մը բրցնել խարխուլ Թուրքիայէն։ Մեծ եղեռնը սկսուած է Մակեդոնիոյ մէջ, ու եւրոպական դիւանագիտութիւնը անտարբեր հանդիսատես է այդ եղեռնին. արդեօք եւրոպական անտարբերութիւնը պիտի յաղթէ՞, թէ Մակեդոնացիներուն դիմադրական ուժը և կորովը՝ Այդ ապագան պիտի ցուցնէ։

* *
*

Երկու ամիս է որ Մակեդոնացիները կը կռուին և ինչպէս ըսինք, այս անգամ այդ կռիւը պատերազմի կերպարանք ընդունած է. սակայն Եւրոպան միջամտելու տրամադրութիւն չի ցուցներ. կը կարծենք այս երեւոյթը Հայերուս համար մեծ ու շօշափելի օրինակ մը պիտի ըլլայ համոզելու համար, թէ այսօրուան Եւրոպան բոլորովին տրամադիր չէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն խառնուիլ ի նպաստ անոր հպատակ քրիստոնեաներու։ Թերեւս խառնուէր երբ Մակեդոնացիները աւելի երկար ատեն կռուին. Ռուսիա որ Մակեդոնիոյ պաշտպանը կը կարծուի, նոյնպէս, բոլորովին անտարբեր կեցած է. մինչեւ այս օրերս անոր հիւպատոսներէն երկրորդ մը Թուրք զինուորէ մը գնդակահարուեցաւ։ Ուրիշ ատեններ, երբ ապստամբութիւններ տեղի ունենային ու ռուս պաշտօնեայ մըն ալ սպաննուէր, Ռուսիա առանց այլեւայլութեան պատերազմ կը հրատարակէր Թուրքիոյ դէմ, բայց այսօր կը բաւականանայ միայն յանցաւորներու խստիւ պատժուիլը պահանջելով։ Ի՞նչով բացատրել ռուսական այս անտարբերութիւնը. արդեօք անո՞վ որ եւրոպական միւս պետութիւնները իրեն կը հակառակին, թէ ինք ներքին վտանգաւոր կացութեան մը մէջ գտնուելով չի յանդգնիր պատերազմի բռնուիլ։ Կրնայ ըլլալ և այն որ Ռուսիա կուզէ որ Թուրքիա ապստամբները ճնշելու մէջ չափազանցութիւններու դիմէ, ամբողջ Եւրոպան իր դէմ գրգռէ և Ռուսիոյ ու Աւստրիոյ քարթ պլանը տան Թուրքիան զսպելու և Մակեդոնական խնդիրը կարգադրելու համար։

* *
*

Եւրոպայի Մակեդոնիոյ հանդէպ բռնած դիրքը մեզ կ'ստիպէ շրջահայեաց ըլլալ, համբերութիւն ունենալ, մանաւանդ որ երկրէն եկած տեղեկութիւնները կը փաստեն թէ Թուրք կառավարութիւնը ամեն պատրաստութիւն տեսած է Հայերը շարժում մը ընելու պարագային իսկոյն կոտորածով մը խեղդել շարժումը։

Ասով մենք չենք ուզեր ըսել որ մեր յեղափոխականները ձեռքերը ծալած պիտի նստին. ընդհակառակը ամէն կերպ պիտի աշխատին ժողովրդին ձեռքը զէնք տալ, կարող ուժերուն թիւը աւելցնել զանազան պատահարներու դէմ պաշտպանուելու համար, որոնք Թուրքիոյ մէջ սովորական երեւոյթներ են. բայց պէտք է խուսափիլ ոեւէ ապստամբական շարժումէ, քանի որ Եւրոպան դեռեւս հանդէպ Մակեդոնացի ապստամբներու նպաստաւոր դիրք չէ բռնած, քանի որ Մակեդոնական խնդիրը դիւանագիտական սեղանի վրայ չէ դրուած։ Իհարկէ փափագելի էր որ

մենք ալ Մակեդոնացւոց չափ պատրաստ ըլլայինք, մենք ալ անոնց պէս նպաստաւոր դիրք մը ունենայինք, բայց քանի որ չունինք, մեզի կը մնայ գգուշ ըլլալ մեր սակաւաթիւ ուժերը չատ սուղի ծախել, և գանոնք գործածել այն միջոցին երբ Հարիւրին գոնէ մէկ քանի տոկոս յաջողութեան յոյս կայ։ Դոյութեան կռիւին մէջ յաղթանակը վայելելու կամ չկորսուելու միակ պայմանը, ուժերը պայմաններուն յարմարցնելու մէջ կը կայանայ։

Նէs

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՄԸ

Աչքերնիդ լոյս Հայեր, լոյս աշխարհ եկաւ մի գիտնական եա, որը թագն ու պսակը պէտք է կազմի հայ, ոչ իսկական, իլէկ սօցիալիստների։ Դա Փիլիպէցի Անդրէաս Ցակոբեանն է. որը, գեռ երէկ, իր ընկերվարական սկզբունքներին դաւաճանել է։ «Շարժում»ին էր աշխատակցում. բայց պոչը սրբրվելուց յետոյ իլէկի նման մի ոստիւնով ցատկեց ու ընկաւ իր նմանների գիրկը, ու նրանց օրգան «Ազատութիւն» թերթի 8 րդ. թւի մէջ «Ցգէտ մը» խորագրով մի յօդուած՞ հրատարակեց Վարդօի հասցէին, ուր ազէտ, ապուշ և այլն ածականներ կան։ Կարդացէք, և զմայլեցէք, մանաւանդ որ յօդուածը չարունակելի է։

«Այծերի քոսոտն է կատաղում» ասում է հայկական առած. մենք էլ կասենք որ Սօցիալիստներից՝ Ցակոբեանի նման քոսոտներն են կատաղում, երբ դրանց պոչը տրորում ես։

Ցակոբեանի նման խլէգների անպատկառութեան չափը չկայ. երբ դրանք տրամադրված են, իրենց չրմրռած վարդապետների և գիտնականների աստծներր կրկնել անըմբռնելի կերպով և հասարակութեան ներկայանալ իբրև գիտնականներ։ Բաւական է որ այդ անպատկառութիւնը նկատեցիր. էլ Աստուած ազատի քեզ։ Անցեալները այդ Փրանդօմանը, որի գլխում ամէն բան կայ, բացի գիտութիւնից և սօցիալական հարցերը ըմբռնող իրապէս ուղեղից, մի պատասխան էր գրել մի յոյն թերթի, ու, չը գիտեմ ինչու, իրեն թոյլ էր տուել և «Շարժում»ի մասին մի քանի յիմարութիւններ դուրս տալ։

Ցակոբեանի քսոսային և Ջրալի վիճակում գտնվող ուղեղի այդ «Շարժում»ին ուղղած յիմար արտադրութեան մենք պատասխանեցինք քաղաքավարի ոճով. որոշեցինք «Շարժում»ի դաւանանքը և նկատեցինք Գիտնականի՝. Ցակոբեանի անհամեստութիւնը, իր յօդուածին կցելով խմբագրական մի նկատողութիւն։ Ու հիւանդ Փրանդօմանը կատաղեց. իր տկար տեղին գիպանք, Աստուած բարի ազատում տայ. թէև յոյսը քիչ է…

Խմբ.

ՎՐԻՊԱԿ

——

«Շարժում»ի անցեալ թիւին Գ. երեսի, Դ. սիւնակի վերջին բառը «ուսանողները» պէտք է ըլլայ «ուսուցիչները»։

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ

Վաղը գիշեր, Բրկայի պարտէզին մէջ տեղի պիտի ունենայ Պապաեանին նպաստի ներկայացումը։

Խաղն է՝

ՎԵԶՈՒՅԻ ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ողբերգութիւն, ինչպէս նաև պարեր ու երգեր։

Հայ բեմին այս խղճամիտ վաստակաւորին նիւթական դոյզն քաջալեր մը ընելու առիթը անհա կը ներկայանայ թատերասէր հասարակութեան, որ անշուշտ չպիտի թերանայ։

ՆԵՐԿԱՅ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ

Երէկ խմբագրութիւն եկաւ մի ծերունի հայ, որի 18-19 տարեկան որդին, առանց հօրը մի բան յայտնելու, գուլկար երիտասարդների հետ միանալով, առանց պատրաստութեան, ճամբայ է ընկել դէպի Մակեդոնիա Թուրքերի հետ կռուելու համար։

Անցեալ օր էլ մի միջնակարգ դպրոց աւարտած երիտասարդից նամակ եմ ստանում, որից իմանում եմ թէ ինքը որոշել է անպատճառ կամ Հայաստան գնալ կռուելու, կամ Մակեդոնիա, որով ևս և այլևս անկարող է զիմադրել Թուրքերի հետ կռուելու իր տենչին։

Երկու երեք տարի է որ մի հարուստ ամեն կերպով ապահով ընտանիքի երիտասարդ հոգի է հանում Հայաստան գնալու, հակառակ պարագային սպառնում է իր արիւնը թափել Մակեդոնիայի համար։

Այս երիտասարդները նմուշներ են մեր երեք դասակարգերից. մին հարուստ է և սիրտը ուզածի պէս կարող է ապրել, բաւական է որ հրաժարվի տպատարական ձգտումներից։

Միւսը նորահաս ընդունակ ինտելիգէնտ է, որը կարող է առաջ գնալ և իրեն համար անհատական լաւ ապագայ պատրաստել։ Երրորդը իր պատւով ապրող էսնաֆի զաւակ է, յիշածս ծերունու, որ նոյնպէս կարող է իր հօր ձևով ապրել։

Զորրորդ դասակարգի, այսինքն հայ գիւղացիների մէջ բազմաթիւ են Հայաստան գնալու և կռուելու ցանկութիւն ունեցողները։

Այս բոլորը ցոյց է տալիս որ ապստամբական գաղափարը հետզհետէ խոր արմատ է ձգում հայ ժողովրդի բոլոր խաւերի մէջ և հեռու չէ այն օրը, երբ հայ ժողովրդի ամէն խաւը, բացի սօցիալ դէմօկրատներից ի հարկէ, իր բազմաթիւ ներկայացուցիչները կը տայ մեր ազատագրութեան գործին։

Մեր յեղափոխական կազմակեր-

ՓՇԵՐ ՈՒ ՎԱՐԴԵՐ (4)

ՆՈՒԷՐ Ա. Զ.ԻՆ

ԳԼՈՒԽ Ա.

Գաղափարեանի «ազգասիրութիւնը մենապօլ էք դարձրել»ը լուցկի ազդեցութիւն ունեցաւ Շւոտեանի վրայ. նա չորացած վառօդի պէս բռնկվելով, առարկեց իր հստրուստ ու թոյն մադիրով գլուխը չարժելէն.

- Ոչ, պարոն Գաղափարեան, ֆըրազներով մի աշխատեցէք ինդզել այն, ինչ որ կայ ձեր սրտում։ Մենք ազգասիրութիւնը մենապօլ չենք դարձրել եւ չենք ուզում դարձնել. եւ դրան իբր փաստ կարող է ծառայել հէնց այս ժողովը։

Համեցէք, ասպարէզը բաց է. հայ յեղափոխութիւնը չատ մեծ ու դժւարին գործ է. նա պէսպէս ու մեծ քանակութեան ուժերի պէտք ունի։ Բայց չեմ հաւատում որ դուք այդ ասպարէզի մէջ մտնէք. որովհետեւ այնտեղ չարիֆար չկայ. լրագրական գովեստներ չեն շռայլվի։ Այդ ասպարէզը բացի դրամականից եւ ուրիշ զոհողութիւններ է պահանջում, իսկ դուք անընդունակ էք. ոչ միայն դուք այլեւ բոլոր այս պարոնները։ Եկամուտի տոկոսն անգամ ձեզ վրա սարսափ ազդեց։ Եւ այդ վասնզութեան նշանը դուք ուզում էք խեղդել, բռնութեան մեծ խօսքով։

Ժողովական ինտելիգենտները, իրենց ամբողջ լիբերալութեամբը հանդերձ, սոսկացին այդպէս ազատօրէն յայտնված կարծիքից։ Գաղափարեանը գոյն տւեց եւ գոյն առաւ. նա մի վայրկեան գիտեց իր միւս ընկերներին, որոնց դէմքերը ծամռել էին ազնուատոհմի դառն ճշմարտութիւն յաւտնող խօսքերից. բժիշկը մեքենաբար գրպանից հանել էր ջերմաչափը, ինժինէրը սեղանի վրայ գրված մատիտը եւ թղթի հետ էր խաղում։ Կասաւիասէր յեղափոխականը բժիշկի ջերմաչափը նկատելով, իր խօսքը ուղղելով նրան, ասեց.

—Պարոն բժիշկ, ինչի՞ ջերմաչափը հանեցիք, Շւոտեանը ջերմ չունի. նա իր խօսքերը նորմալ վիճակի մէջ յայտնեց։

—Այո, միջամտեց Գաղափարեանը, այո, պարոն Շւոտեանը անորմալ վիճակի մէջ է գտնվում. միայն այդ տեսակ վիճակում կարելի է մեզ նման մարդկանց հետ այդ լեզուով խօսել։ Նա եթէ ջերմ չունի, գոնէ ջղային է. ինձ յեղափոխական ասպարէզ է հրաւիրում. կարծես թէ յեղափոխական լինելու համար իրանից պէտք է արտօնութիւն խնդրեմ։ Այսպէս են մեր բոլոր յեղափոխական գործիչները. մարդկանց հետ վարվել չը գիտեն. կոպիտ են. եւ յետոյ ասում են որ մարդ չի մտնում գործին։

—Այո, պարոն Գաղափարեան, մենք յեղափոխականներս գուցէ կոպիտ ենք, բայց կեղծ չենք։

—Օֆ, դուք հետզհետէ աւելի վիրաւորական դիրք էք բռնում, բարի գիշեր, պարոններ, ես կարծեցի թէ կարող եմ ձեզ օգտակար լինել եւ դրա համար եկայ. բայց ինչպէս տեսնում եմ այստեղ օգտակար ոչ մի գործ չի կարելի կատարել։

Այս խօսքերից յետոյ Գաղափարեանը գլխարկը վերցրեց, նրան հետեւեցին եւ միւս լիբերալ ինտելիգէնտները. ու բոլորը միասին դուրս եկան ժողովատեղից։

Շւոտեանը ժողովականների դուրս գալուց յետոյ դարձաւ տան տիրոջը եւ իր կասակարան ընկերոջ.

—Տեսա՞ք, այս մարդկանց հետ ժողով էիք ուզում անել. սպասում էիք, հաւատում էիք որ դրանք յեղափոխութեան համար ո և է զոհողութիւն կանեն։ «Թէ սուրբը լմն է զօրութիւնը ես գիտեմ» Դրանցից բան դուրս չի գայ եղբայր, ի զուր ժամավաճառ ենք լինում։ Դրանք դիակնացել են։ Հասարակական տեսակէտով զէրօներ են. հանրային ոչ մի ցաւ արձագանք գտնել չի կարող այդ փողի, դիրքի եւ կանանց գերի մարդկանց սրտերում։ Մանաւանդ երբ խրվում են կեանքի ցեխի մէջ, էլ չեն կարողանում դուրս գալ, ընդհակառակը աւելի խորն են թաղվում։ Եւ դրանց հետ է որ պէտք է խիստ լինել. դրանց հանդէպ պէտք է անողոք լինել, որովհետեւ դրանք փրացեօսութիւնով, իրենց դիրքով, իրենց կեղծ կրթութիւնով մտնում են նորաբոյս ինտելիգէնտ տարրի մէջ եւ նրանց էլ թունաւորում դէպի հասարակական ցաւերը անտարբերութեան թոյնով։ Վիրաւորվում են. ոչ այդ ֆիլիստրները, փարիսեցիները վիրաւորվել անգամ չգիտեն. վաստգի են, թալամարթներ են. Այդ գաղափարեան կոչվածը գեյասանութիւն արաւ. Ձեռք քաշեցէք դրանցից. մի բան միայն աշխատեցէք միշտ դրանց դիմակազերծ անել նոր սերնդի առջեւ։

Հայ ժողովուրդը իր գործը ինքը կը տանի. իր արքանդից կը ծնի մարդիկ իր դատը պաշտպանելու համար։ Արդէն ծնել է այդ տեսակ մարդիկ եւ վաղը աւելի չատ կը ծնի։ Որոշել պէտք է մարդկանց, անորոշութիւնը ամենավտանգաւոր երեւոյթն է ընկերային կեանքի եւ յարաբերութիւնների մէջ, մանաւանդ այս տեսակ պատմական պարագաներում, երբ ժողովուրդները կռիւ են յայտարարում իրենց ճնշողների դէմ, ուր վարանումը անորոշութիւնը կարող է չատ մեծ վտանգներ պատճառել։ Այդ անորոշ տիպերը կրիտիկական վայրկեաններում հաւատարիմ մնալով իրենց հորազատ նկարագրին, եթէ կրնկրկեն, յուսախաբութիւն եւ յուսահատութիւն սփռելով ամեն կողմ, վնասը այնքան մեծ կը լինի. որչափ մեծ է այդ անորոշ տիպերի ժողովրդականութիւնը, ձեռք բերած ժողովրդային կեանքի խաղաղ վիճակում։

Սովորական կեանքի մէջ, պարզ անհատը, որը ընդունակը չէ թափանցելու մեր ինտելիգէնտների հոգու խորքերը, այդ Գաղափարեան կոչվածի լիբերալ մտքեր արտայայտող խօսքերը լսած միջոցին միթէ կարո՞ղ է հասկանալ որ այդ մարդը կեղծ է. ժողովրդով բոլորովին չի հետաքրքրվում. եւ ազատամիտ է, մարդասէր է, հայրենասէր է միայն խօսքով. միայն արտաքուստ, ու մինչ այն այն ժամանակ երբ նրա բթացած խիղճը ցնցող բան չկայ, երբ նրանից զոհողութիւն պահանջող չկայ։

Մեր լիբերալների վրա ժամանակ վատնելը ժամավաճառութիւն է. նրանք խելք ունեն, զարգացում ունեն, տեսնում են ժողովրդի վիճակը, ընբռնում են թէ ինչ պէտք է անել, եւ երբ անտարբեր են, պատճառը այն է որ անզգայ են, դիակնացած են։

ՎԱՐԴՕ

(Շարունակելի)

պութիւններու վրայ պարտք է ընկնում ուշի ուշով դիտել մեր այդ թարմ ուժերին և նրանց համար յարմար գործեր գտնել, որպէսզի նրանք ստիպուած չը լինին իրենց դէպի Թուրքը ունեցած զօրեղ ատելութեան բաւարարութիւն տալու համար այնպիսի քայլեր առնել, որոնք ոչ մի օգուտ չեն կարող բերել հայ ժողովրդային գործին։

Վ.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԼՈՒՐ

Ռուսճուքէն մեզ կը հաղորդեն թէ ռումանական «Ինիվէրսել» թերթի մէջ հրատարակուած է որ Գալաֆաթ քաղաքի մէջ սպաննուած է Կարապետ Մարտիրոսեանը. Գ. քաղաքի մէջ գտնուած Դաշնակցութեան պատկանած 28 անտուկ ապրանքը ծախողը։

Սպաննողը չէ ձերբակալուած։

Անցեալները հաղորդած էինք որ գողցուած ապրանքներէն մէկ կարեւոր մասը դեռ երկու տարի առաջ Լոմ գրաւուած էր, մէկ մասին ալ փոխարժէքը գլխաւոր յանցաւորին աջակցողէն գանձուած էր։ Ինչպէս կերեւի Պոլսոյ Կ. կոմիտէն, որուն կը վերաբերէր այդ ապրանքը ու անոր յանձնուած է եղեր գործին քննութիւնը, չէ գոհացեր միայն նիւթական կորուստը ապահովելով այլ և որոշեր է մահով պատժել գլխաւոր յանցաւորը, որ յանգգնած էր յեղափոխական կազմակերպութեան մը վստահութիւնը ի չարը գործ դնել ու իրեն յանձնուած ապրանքը, ծախել ու փախչել։

Վաղը երեկոյ ի նպաստ տխար Պապաեանի պիտի ներկայացուի ըստ խնդրանաց Թատերասիրաց հռչակաւոր Կէօթէի ՖԱՈՒՍՏ ողբերգութիւնը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Էջմիածնի Սինօդի անդամութենէն հրաժարական տուած են տեղապահ Արիստակէս եպիսկոպոս, Մակար Բարխուդարեան և Յուսիկ եպիսկոպոսները նաև Աշոտ վարդապետը։ Մնացած է միայն Մխիթար վարդապետը, որ Կաթողիկոսի քարտուղարին մտերիմն է։

—Տփխիսէ Պոլիս եկած յուլիս 16 թուակիր նամակներ կը ծանուցանեն թէ՝ ներքին գործոց նախարարէն հեռագիր եկած է որ Էջմիածնի և զանազան եկեղեցիներու, վանքերու կալուածները ու հանքերը քոնթրոլով վարձու չի տան, այլ սպասեն նախարարութենէն գալիք պաշտօնագրերուն, ծանուցանելով որ այս պատուէրի հակառակ կնքուած համաձայնութիւնները անվաւեր պիտի համարուին տէրութեան առջև։

—Կըսուի թէ հայ եկեղեցական կալուածներուն արժէքը 115 միլիօն ռուպլու կը հասնի, որը և կ'ուզէ Ռուսիան յափշտակել։

—Պոլսոյ մէջ շատ մը եպիսկոպոսներ, որոնք Էջմիածնի միաբաններ են փափագ յայտնած են խորհրդակցութիւն մը ընելու Էջմիածնի մասին տարածուած շատ մը չփոթ լուրերու մասին։

—Էջմիածնայ քովիկը, եկեղեցապատկան գետինի մը վրայ սկսեր են ռուսական վանք մը շինել։ Ռուս կառավարութիւնը մեծ փութով հայկական կեդրոններու մէջ ռուս եկեղեցիներ կը շինէ։

—Տփխիսէն «Մանզումէի» կը գրեն թէ եկեղեցական կալուածներու գրաւման լուրը առնելուն պէս կաթողիկոսը շտապեր է Էջմիածին վերադառնալ։

Կարեւոր թեմերուն մէջ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին և պատգամաւորութիւններ կերթան Էջմիածին, տուեալ ւք պաշտպանը որոշելու համար։

Թէեւ Կաթողիկոսի հրաժարման մասին լուրեր տարածուեցան, բայց այդ լուրերը դեռ ճշգուած չեն և միայն լրագրական տարաձայնութիւններ կը համարուին։

—Էւիրնէի մէջ բանտարկուած հայերէն տասը հոգի անպարտ արձակուած են։

—Պատր. փոխանորդը երէկ մեկնեցաւ Վառնայէ դէպի Պուրկազ։ Թաղ. խորհուրդին աչքը լոյս. սնտուկին բերանը թող բանայ։

—Ինչպէս կերեւի, թաղ. խորհուրդները սկսած են սարսափիլ Պատր. փոխանորդին ներկայութենէ. կը լսենք թէ Սօֆիայի թաղ. խորհուրդը հրաժարեր է իմանալով որ Պատր. փոխանորդը ի մօտոյ հոն պիտի այցելէ, մինչ դեռ անտուկը անոր առջի այցելութեան միջոցին հոգեսպասի վիճակի հասեր է։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կառավարութիւնը յիշատակագիր մը պատրաստելով մակեդոնական խնդրի մասին, յանձներ է Սօֆիայի մէջ գտնուող մեծ պետութիւններու ներկայացուցիչներուն։

—Շաբաթ օր, ճաշէն վերջ, Սօֆիայի դպրոցներէն մէկուն մէջ Սօֆիայի քաղաքացիներ ժողով մը կազմեր են ի նպաստ Մակեդոնիոյ, ուր որոշում տուեր է ամեն կերպ աջակցիլ Մակեդոնացի ապստամբներուն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Սպաննուած ռուս հիւպատոսին այրին ամուսնուն և իրեն թրքական չքանշանները ետ դարձուցեր է թուրք կառավարութեան։

—Բրիլէբի ապստամբներուն թիւը 5000ի կը հասնի, որոնք բոլորը միասին 25000 թուրք զօրքի հետ կատաղի կռիւ մը ունեցեր են։ Երկու կողմէն ալ մեծ կորուստներ կան։ Թուրք կառավարութիւնը օգնութեան զօրք կը ղրկէ. կռիւը դեռ կը շարունակուի. մանրամասնութիւններ կը պակսին։

Օգոստոս 2ին ապստամբները Վէլէսի քովերը Սելանիկէն Կրաւոսկօ դացող զինուորատար թրէնը օդը հաներ են. բազմաթիւ մեռեալներ ու վիրաւորեալներ կան։

—Օգոստոսի 3ին ալ ուրիշ զինուորատար թրէն մը օդը հաներ են Կարա-Սուլու և Ախմատով կայարաններուն մէջ տեղը։

—Նոր տեղեկութիւններու համաձայն թուրք զօրքերը ապստամբներէն ետ գրաւեր են Դրուշօվօ և Քրիչէվօ քաղաքները։ Քաղաքին մէջ գտնուող Պուլկարները անձնատուր չեն եղած, չը նայելով որ Սուլթանը Էքզարքի միջոցաւ խոստացած է ներել, և և կը շարունակեն փողոցներուն մէջ կռուիլ։

—Մանաստրի թուրքերը շատ գրգռուած են և հեռագրով Սուլթանէն խնդրած են որ իրենց զէնք տրուի որպէսզի զօրքերուն հետ միասին պուլկար հրոսախումբերուն դէմ կռիւ մղեն։

—Ալես Իւսկիպէն թրէնով զօրք ղրկելը դադրած է։

Արեւելեան երկաթուղիներու վարչութիւնը կառավարութենէն գնացքներու համար գրաւական պահանջեր է. հակառակ պարագային Սէլանիկի և Իւսկիպի գիծերային թրէններու երթեւեկը պիտի դադրեցնէ։

ՌՈՒՍԻԱ

Ռուս բարձրագոյն շրջանակները չափազանց գրգռուած են Թուրքիոյ դէմ հիւպատոս Ռոստկովսկիին սպանման պատճառով։

—Պոլսոյ Ռուսական դեսպանին կառավարութեան կողմէն յայտարարուած է որ Սև ծովեան նաւատորմիղի մէկ մասը Թուրքիոյ ջուրերը պիտի ղրկուի։

—Արտաքին գործոց նախարարը Ռոստկովսկիի կնոջ խորհուրդ տուած է թուրք կառավարութենէն ընդունիլ իր ամուսնոյն գլխագինը։

ՖՐԱՆՍԱ

Քանի մը օր առաջ Բարիզի գետնահարկ երկաթուղիին գնացքին մէկուն բոլոր ուղեւորները ծխահեղձ եղեր են վագոններու հրդեհուելուն պատճառով։ Զոհերուն թիւը առ այժմ 90 հոգիի կը հասնի։

Նախագահ Լուպէն զանազան վեհապետներէ ցաւակցական հեռագիրներ ընդունած է, ի միջի այլոց և Սուլթանէն որ իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այդչափ շատ մարդերու կորուստին առթիւ։ Վա՜յ գիտի Համիտ, դուն ալ կ'զգացուիս եղեր մարդոց կորստեան հանդէպ։

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Տէր եւ Տիկին Գայաեան կընդունին թոշակաւոր հայ պատանիներ, կուսան անոնց հայկականին հետ Զուիցերիական առողջ դաստիարակութիւն, կը պատրաստեն զանոնք իրենց տարիքին եւ ընդունակութեան յարմար դասընթացքներու քաղաքիս վարժարաններուն մէջ, կապահովեն ընտանեկան խնամք եւ գոհացուցիչ յաջողութիւն։

Մանրամասնութեանց համար անյապաղ դիմել առ

Յ. Գայաեան
47 Թանձrupraս
Պալ (Սուիզ)

ՄՅՁԻ ՆԵՐԿ
ՀՐԱՇԱԼԻ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Դիմել Գ. Ա. Զարդարեանի Վառնա Պուլկարիա)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԿՐԹԱՏՈՒՆ

Լօզան, Զուիցերիա
Երկ որդ տարի

Բ. տարեշրջանի դասախօսութիւնները կսկսին Սեպտ. 1/14ին.

Արեւելեան կամ Հայկական կրթատունը կընդունի 10-20 տարեկան աշակերտներ, որոնց կուտայ, ծնողքներու բաղձանքին համեմատ, գիտական, գրական, առեւտրական կամ արհեստագիտական առողջ ու լուրջ կրթութիւն մը, ներդաշնակօրէն և սերտիւ միացած ազգային հիմնական կրթութեան հետ։ Հայ աշակերտներուն կաւանդուին, և այս „առանց ոև է վճարումի“, հայերէն լեզու, հայ մատենագրութեան պատմութ. եւայլն։ Ընտանեկան կեանք։

Կարելի է նաեւ օգտուիլ տեղական հանրածանօթ դպրոցներէն։

Կրթատան սարեթաշակը, հակառակ ընծայուած բազմաթիւ բական առաւելութիւններուն, „անօրինակ“ կերպով աժան է։

Կրթատան յայտագիրը ամէն ուզողի կը ղրկուի։

ՏՆՕՐԷՆ
Մ. Նալպանտեան
Տօքթ. ի գիտութիւն համալսարանական մանկավարժութեան

Հասցէ՝
Լօնdrե 1.
Լօզան, — Սուիս

Отговорникъ

Мурадъ-Ераносянъ

Печатница „Взаимность“ Варнѣ